

www.cpj.org

روزنامه نگاران در تبعید ۲۰۱۱ : ایران و کوبا منتقدان خود را از کشور می رانند

در سال گذشته، دو کشور که از سرکوبگرترین کشورهای جهان محسوب می شوند، هر کدام حداقل ۱۸ روزنامه‌نگار را وادار به فرار از خانه‌های خود کرده‌اند. این روزنامه‌نگاران در تبعید با چالش‌های بسیار زیادی مواجه می‌شوند. گزارش ویژه کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران توسط الیزابت ویچل

منتشر شده در ۳۰ خرداد ۱۳۹۰

لندن

یک بررسی جدید توسط کمیته حمایت از روزنامه نگاران نشان میدهد که در ۱۲ ماه گذشته نزدیک به ۷۰ روزنامه‌نگار با زور به تبعید فرستاده شده‌اند که بیش از نیمی از آنها شهروندان ایران و کوبا، دو کشور از سرکوبگرترین کشورهای جهان، هستند. ایران، که یک سرکوب عظیم دو ساله را علیه مطبوعات مستقل بر پا کرده است، و کوبا، که روزنامه‌نگاران را از زندان آزاد کرد تنها به این خاطر که آنها را بزور مجبور به ترک میهنشان کند، هر کدام ۱۸ روزنامه‌نگار را به تبعید فرستاد.

ویکتور رولاندو آرویو کارمونا، یک خبرنگار ۵۹ ساله کوبایی که قبل از اینکه در سپتامبر سال گذشته آزاد شده و مجبور به تبعید به اسپانیا شود به جرم اتهام‌های بی اساس بیش از هفت سال در زندان بود، گفت: "من احساس تزلزل می‌کنم چون اینجا هیچ چیزی برای ما وجود ندارد." در آنجا، او با چالش‌های قابل توجه حرفه‌ای و اقتصادی مواجه شده است، که در ۱۲ ماه گذشته بین ۶۷ روزنامه‌نگار وادار به تبعید در سراسر جهان یک تجربه معمول بوده است. کارمونا آرویو گفت: "ما حتی عناوین حرفه‌ای خود را نیز نداریم. ما در برزخ زندگی می‌کنیم."

در دوره های مورد بررسی کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران -- ۱۲ خرداد ۱۳۸۹ تا ۱۰ خرداد ۱۳۹۰ - با تخصیص ۸۲ درصد از موارد به خود، زندانی شدن و یا تهدید به حبس از علل اصلی خروج روزنامه‌نگاران از کشور هایشان بود. ۱۵ درصد دیگر، پس از حملات فیزیکی یا تهدید به خشونت فرار کردند. آزار و اذیت طولانی مدت، از جمله بازجویی های مکرر و یا تحت نظر گرفتن افراد باعث خروج ۳ درصد از روزنامه‌نگاران بررسی شده از کشور هایشان شد.

از سال ۲۰۰۱، سالی که کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران برنامه‌های یاری به روزنامه‌نگاران را راه‌اندازی کرده و شروع به نگهداری جزئیات سوابق تبعید شد، تاکنون در سراسر جهان حداقل ۶۴۹ روزنامه‌نگار در معرض خشونت، حبس، و آزار مجبور به تبعید شده‌اند. اکثریت بزرگی از این افراد، حدود ۹۱ درصد آنها، نتوانسته‌اند به مملکت خود

بازگردند. پنج کشور - ایتوپیی، ایران، سومالی، عراق و زیمبابوه - مسبب خروج تقریباً نیمی از روزنامه‌نگاران رانده شده از کشورهای خود در طول دهه گذشته هستند. بررسی کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران صرفاً بر مواردی که مستند شده‌اند تاکید دارد، و بر مبنای این اطلاعات روند جهانی را استخراج می‌کند. گروه‌هایی دیگر، با استفاده از معیارهایی متفاوت، آمار بالاتری از روزنامه‌نگاران در تبعید را ارائه می‌دهند.

آروبو کارمونا گفت ترک کردن کوبا بسیار دشوار بود، اما گزینه‌های او اندک بود. بعد از اینکه متوجه شد سلامتی‌اش بدتر می‌شود - او در دوران حبس خود در شرایط غیر بهداشتی و غیر انسانی زندان مبتلا به دیابت، فشار خون بالا، و آمفیژم ریوی شد - آروبو کارمونا احساس کرد که او مجبور است پیشنهاد آزادی ارائه شده از طرف حکومت را در ازای خروجش از کشور قبول کند. او گفت: "چیزی که من بیشتر نگران آن بودم سلامتی همسر و سلامتی خود من بود، بنابراین من تصمیم به عزیمت گرفتم."

دولت کوبا موافقت کرد به عنوان بخشی از یک توافق که در ژوئیه ۲۰۱۰ توسط کلیسای کاتولیک و دولت اسپانیا میانجیگری شده بود، آروبو کارمونا و بیش از ۵۰ زندانی سیاسی دیگر، از جمله تعداد کثیری روزنامه‌نگار را آزاد کند. اما هاوانا هزینه بالایی برای آزادی اکثر بازداشت شدگان تعیین کرد: آنها مجبور به ترک فوری کوبا به مقصد اسپانیا بودند. همانطور که در مورد دیگر زندانیان آزاد شده و عزیزانشان هم صدق می‌کرد، آروبو کارمونا و خانواده‌اش فرصت خیلی کمی برای آماده شدن برای ترک وطن داشتند. کارمونا آروبو در مورد شش تن از اعضای خانواده که تقریباً همه چیز را پشت سر گذاشتند تا بتوانند همراه او را به تبعید برونند گفت: "به آنها قبل از آنکه به هاوانا برده شوند دو ساعت وقت داده شده بود که اموالشان را جمع کنند و خداحافظی کنند." قبل از اینکه خانواده در تاریخ ۱۶ شهریور ۱۳۸۹ به اسپانیا پرواز داده شود به مدت کوتاهی در یک مجتمع نظامی توقف داشتند.

در حالیکه حکومت ایران حمله به آزادی بیان را که با انتخابات مورد مناقشه سال ۱۳۸۸ آغاز شد برای سال دوم نیز ادامه داد، ایران به سهم خود برای دومین سال متوالی در صدر فهرست کشورهای قرار گرفت که روزنامه‌نگارانش را وادار به تبعید می‌کند. بررسی سال ۱۳۸۹ کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران نشان می‌دهد که حداقل ۲۹ نفر از دبیران، خبرنگاران، و عکاسان ایرانی در این سال به تبعید گریختند؛ آمار کل خروج روزنامه‌نگاران ایرانی در دهه گذشته ۶۶ نفر بوده است، و مقام ایران بعد از ایتوپیی و سومالی قرار دارد.

علیرضا "کامبیز" شبانکاره، ۳۷ ساله، نویسنده، عکاس، و وبلاگ‌نویس ایرانی که برای روزنامه‌های اصلاح‌طلب و نشریات آنلاین کار می‌کرد، وقتی برای انجام کار در یک پروژه در افغانستان به سر میبرد، مادرش از خانه‌شان در شمال تهران با او تماس تلفنی گرفت. در مصاحبه‌ای با کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران شبانکاره گفت: "او گفت اینجا نیا. پلیس تو آپارتمان دنبالت می‌گشت."

شبانکاره که به مدت دو سال در زندان بود و در طول ۱۸ سال تجربه حرفه‌ای روزنامه‌نگاری خود بارها توسط نیروهای امنیتی بازداشت شده بود، تصمیم گرفت که بی‌سر و صدا به کشورش بازگردد، چون تصور می‌کرد که خطر بزودی مرتفع می‌شود. اما هنگامیکه که ده‌ها تن از همکارانش دستگیر شدند و ثابت شد که فضای سیاسی بیش از همیشه تنگ است، شبانکاره در این تصمیم تجدید نظر کرد. او گفت: "همه افرادی را که دستگیر کردند، به بیش از شش سال، شاید ۱۰ سال زندانی محکوم خواهند شد، و شاید حتی اعدام شوند."

او گفت که نگران عواقب زندانی شدن در زندانهای ایران بود که به شرایط بیرحمانه زندان و بازجویی در ایران شناخته شده است: "من از این وحشت داشتم که اطلاعاتی را که در اختیار داشتم به آنها بگویم - نام افرادی را که به واسطه کارم می‌شناسم." با ۳۴ روزنامه‌نگار زندانی در زمانی که کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران در دسامبر ۲۰۱۰ سرشماری سالیانه خود را از روزنامه‌نگاران زندانی انجام داد، ایران و چین بدترین زندان‌کننده روزنامه‌نگاران در جهان تعیین شدند.

سرشماری سراسری جهانی در این سال نشان دهنده تبعید اجباری ۶۷ نفر از روزنامه‌نگاران است که کمتر از ۸۵ نفر تبعیدی است که توسط کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران در سال ۲۰۱۰ مستند شده بود، اما این تعداد با ارقام دهه گذشته سازگار است. آمار روزنامه‌نگاران تبعیدی بطور نزدیکی سایر شاخص‌های دیگر آزادی مطبوعات مانند خشونت‌های

مرگبار علیه روزنامه نگاران و روزنامه نگاران زندان را دنبال می‌کند. کشورهایی که بالاترین میزان تبعید را دارند سوابق طولانی از سرکوب روزنامه نگاران را نیز دارند. در ۱۲ ماه گذشته، کمیته حمایت از روزنامه نگاران شاهد فرار دست کم ۱۴ روزنامه نگار از خشونت مرگبار و رژیم‌های سرکوبگر کشورهای شاخ آفریقائی اریتره، اتیوپی، و سومالی بوده است. در هر یک از کشورهای جمهوری دموکراتیک کنگو و پاکستان، سه روزنامه نگار مجبور به ترک کشورشان شدند؛ کمیته حمایت از روزنامه نگاران قبلا حملات مکرر فیزیکی علیه روزنامه نگاران و الگوهای طولانی مدت مصونیت از مجازات در این کشورها را مستند کرده است. حداقل دو روزنامه نگار سوریه‌ای که قیام مردمی این کشور را پوشش می‌دادند از چنگال ماموران امنیتی که به دنبال بازداشت آنها بودند گریختند. و در سریلانکا، جایی که خشونت بر علیه مطبوعات باعث خروج پی در پی روزنامه نگاران شده است، دو خبرنگار دیگر در طول ۱۲ ماه گذشته فرار کردند.

بررسی کمیته حمایت از روزنامه نگاران همچنین نشان می‌دهد که در طول ۱۲ ماه گذشته تعداد زیادی از روزنامه نگاران در داخل کشورهای خودشان به طور غیر عادی مجبور به نقل مکان شده‌اند؛ در مقایسه با آمار ۵۰ نفر که در کل این دهه نقل مکان داخلی داشته‌اند، فقط در این دوره ۲۳ نفر مجبور به چنین اقدامی شده‌اند. این نقل مکان های داخلی شامل ۱۲ روزنامه نگار از کشور ساحل عاج می‌باشد که در اوج بحران سیاسی این کشور غرب آفریقائی توسط گروه‌های مسلح در ابیجان تهدید شده بودند و سازمان ملل متحد آنها را در شمال کشور به مکان امنی انتقال هوائی داد.

وقتی عبور از مرزها تنها طریق رسیدن به امنیت است، این عمل به ندرت به سادگی سوار شدن یک هواپیما می‌باشد. روزنامه نگارانی که از آزار و اذیت فراری‌اند ممکن است هنگامی که به کشورهای باثبات و امن می‌رسند واجد شرایط پناهندگی باشند، اما به طور فزاینده مشکل است که کسی که از یک محیط خصمانه بیرون آمده، مورد تهدید قریب الوقوع قرار گرفته، و یا از سوی مقامات تحت تعقیب بوده برای رفتن به چنین کشورهایی ویزا به دست آورد.

النور ایسر، مدیر برنامه حفاظت از پناهندگان در سازمان "هیومن رایتس فرست" گفت: "برای یک فرد روزنامه نگار یا یک مدافع حقوق بشر در معرض خطر، گرفتن ویزا می‌تواند یک چالش باشد. به خاطر در خطر بودن به شما ویزا داده نخواهد شد، در واقع بر عکس، آنها تقاضای ویزای شما را به دلیل در خطر بودن رد می‌کنند." ایسر گفت باید به روزنامه نگاران اجازه داده شود تا از یک فرآیند اسکان مجدد سریع استفاده کنند، و اینکه سفارتخانه‌ها باید بیشتر نسبت به مدافعان حقوق بشری که در معرض خطر گرفته اند پاسخگو باشند. وکیل ارشد این گروه، انون هیوز، افزود: "این بطور کلی مشکل اصلی سیستم پناهندگان است. کنوانسیون‌های حقوق بشر تصریح می‌کنند که مردم حق دارند که تقاضای پناهندگی کنند، اما قوانین بین المللی چیز زیادی در باره راه حل های عملی برای رسیدن به آن مقصد بیان نمی‌کنند."

شبانکاره ایرانی تبار می‌تواند این مطلب را تایید کند. او از تقریباً یک سال پیش پس از خروج از ایران بین سه کشور - تاجیکستان، هند، و ترکیه - در رفت و آمد بوده است، و فعلاً در ترکیه در انتظار برای اسکان مجدد در ایالات متحده از طریق کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل به سر می‌برد که یک فرآیند طولانی و نامشخص است. وی می‌گوید: "من به سفارتخانه‌های بسیاری رفتم و تقاضای ویزای کردم، اما همه آنها به من نه گفتند."

این وضع اغلب سفر خطرناک از طریق مرزهای نا امن را به عنوان تنها گزینه باقی می‌گذارد. هیوز گفت: "این ممکن است شما را به یک کشور فاقد اجازه کار و یک رژیم که در حفاظت از پناهنده ضعیف است برساند." کمیته حمایت از روزنامه نگاران از ده ها تن از روزنامه نگارانی که در این وضعیت هستند شنیده است که در شرایطی بسیار سخت، ناامن، و فقیر زندگی می‌کنند. در ماه آوریل، یک روزنامه نگار رسانه ای سومالیایی به نام حسن محمد پای خود را به علت عفونت از دست داد، او قادر نبود تا هزینه های مراقبت‌های پزشکی مورد نیاز خود را در حالی که در کنیا در تبعید زندگی می‌کرد بپردازد. پس از اینکه وضعیت وی اعلام شد، همکاران سومالیایی وی، کمیته حمایت از روزنامه نگاران، و سایر گروه‌ها به درمان مستمر او کمک مالی کرده‌اند.

غالبا اسکان گرفتن تنها آغاز مجموعه‌ای تازه از مبارزات برای یک شروع دوباره در یک کشور جدید بدون خانواده و شبکه‌های اجتماعی، کمبود حمایت مالی، و چشم‌انداز ضعیف اشتغال است. آروبو کارمونا به یاد می‌آورد که زمانی که او و خانواده‌اش از کوبا به اسپانیا وارد شدند آنها واقعاً هیچی نداشتند. "مشکل‌ترین مسئله ما در آن زمان وضعیت پزشکی ما بود. همسر من مریض بود، و من یک پسر دارم که مبتلا به مرض قند است. هیچ کس به ما داروی لازم را نمی‌داد، و ما برای مدت زمان طولانی با انسولینی که از کوبا آورده بودیم که حتی نمی‌دانستیم آیا هنوز خوب است یا نه بقاء یافتیم."

برای صدها نفر از روزنامه‌نگاران، موانع قانونی، تفاوت‌های زبان، و چالش‌های پیدا کردن کار در یک کشور جدید می‌تواند از نظر حرفه‌ای ویرانگر باشد. تحقیقات بلند مدت کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران نشان می‌دهد که تنها حدود ۲۲ درصد از روزنامه‌نگارانی که در تبعید باقی مانده‌اند امروزه در کارهای رسانه‌ای مشغول به کار هستند؛ مجموعاً ۴۶۱ روزنامه‌نگار مجبور شده‌اند تا در خارج از حرفه خود دنبال کار بگردند.

برای شبانکاره، کار نکردن در حرفه روزنامه‌نگاری سخت‌ترین جنبه اوقات وی در تبعید است. وی گفت: "بخاطر شکنجه در گذشته‌ام، من همیشه برای ادامه زندگی خود را با کار کردن مشغول کرده‌ام. اما من در ترکیه کار نمی‌کنم - و وقتی من کار نکنم بسیاری چیزهای بد به ذهنم می‌آیند."

کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران بررسی سالانه خود از روزنامه‌نگاران در تبعید را در روز ۲۰ ژوئن، روز جهانی پناهندگان منتشر می‌سازد. بررسی کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران فقط آن دسته از روزنامه‌نگارانی که بعثت آزار و اذیت فرار کرده‌اند و حداقل برای سه ماه در تبعید باقی مانده‌اند و آنها که در حال حاضر محل اقامت و فعالیت‌های آنها شناخته شده است را سرشماری کرده است. این بررسی شامل بسیاری از روزنامه‌نگاران و کارکنان رسانه‌ها که کشورهای خود را برای فرصت‌های حرفه‌ای و یا مالی ترک کرده‌اند، کسانی که به علت خشونت کلی، و یا کسانی که برای فعالیت‌هایی غیر از روزنامه‌نگاری، از جمله فعالیت‌های سیاسی، مورد هدف قرار گرفته بوده‌اند نمی‌شود.

الیزابت ویچل یک مشاور کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران مستقر در لندن و هماهنگ کننده سابق برنامه کمک به روزنامه‌نگاران کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران است. دستیار برنامه کمک به روزنامه‌نگاران شریل ا. مندز و محققان کمیته حمایت از روزنامه‌نگاران آلیا احمد و ریما ماروش به نشر این گزارش کمک کرده‌اند.

روزنامه‌نگاران در تبعید: یک منظر آماری

جمع کل از ۱۱ خرداد ۱۳۸۹ تا ۱۰ خرداد ۱۳۹۰

جمع افرادی که به تبعید گریخته‌اند: ۶۷ نفر
جمع افرادی که هنوز در تبعید هستند: ۶۷ نفر
جمع افرادی که به کشورشان مراجعت کردند: ۰ نفر

شمار افرادی که درون کشور نقل مکان کردند: ۲۳ نفر

آمار به ترتیب منطقه

خاور میانه و شمال آفریقا: ۲۲ نفر

آمریکا: ۱۹ نفر

آفریقا: ۱۹ نفر

آسیا: ۶ نفر
اروپا و آسیای مرکزی: ۱ نفر

آمار به ترتیب کشور

ایران: ۱۸ نفر
کوبا: ۱۸ نفر
اریتره: ۶ نفر
اتیوپی: ۵ نفر
سومالی: ۳ نفر
جمهوری دموکراتیک کنگو: ۳ نفر
پاکستان: ۳ نفر
سری لانکا: ۲ نفر
سوریه: ۲ نفر
آذربایجان: ۱ نفر
سنگال: ۱ نفر
گامبیا: ۱ نفر
مکزیک: ۱ نفر
افغانستان: ۱ نفر
عراق: ۱ نفر
لیبی: ۱ نفر

آمار به ترتیب دلیل

تهدید به زندانی شدن: ۵۵ نفر
تهدید به خشونت: ۱۰ نفر
اذیت: ۲ نفر

آمار ده ساله

جمع ده سال: از ۱۰ مرداد ۱۳۸۰ تا ۱۰ خرداد ۱۳۹۰
جمع افرادی که به تبعید گریخته اند: ۶۴۹ نفر
جمع افرادی که هنوز در تبعید هستند: ۵۹۲ نفر
جمع افرادی که به کشورشان مراجعت کردند: ۵۷ نفر

آمار به ترتیب منطقه

خاور میانه و شمال آفریقا: ۱۳۰ نفر
آمریکا: ۷۱ نفر
آفریقا: ۳۳۶ نفر
آسیا: ۷۶ نفر
اروپا و آسیای مرکزی: ۳۶ نفر

آمار به ترتیب کشور (دوازده بالاترین)

اتیوپی: ۷۹ نفر
سومالی: ۶۸ نفر
ایران: ۶۶ نفر
عراق: ۵۵ نفر
زیمبابوه: ۴۹ نفر
اریتره: ۴۷ نفر
سری لانکا: ۲۵ نفر
کوبا: ۲۵ نفر
کلمبیا: ۲۰ نفر
هائیتی: ۱۸ نفر
رواندا: ۱۸ نفر
ازبکستان: ۱۸ نفر

آمار به ترتیب دلیل

تهدید به زندانی شدن: ۲۷۹ نفر
تهدید به خشونت: ۲۶۷ نفر
اذیت: ۱۰۳ نفر

بالاترین کشورهای میزبان

ایالات متحد آمریکا: ۱۸۰ نفر
کنیا: ۶۶ نفر
بریتانیا: ۳۸ نفر
سوئد: ۳۲ نفر
کانادا: ۲۹ نفر

آمار از طریق وضعیت حرفه‌ای

روزنامه‌نگاران در تبعید که به کار در زمینه خود اشتغال دارند: ۱۳۲ نفر (۲۲ درصد)
کسانی که به وطنشان و به حرفه خود بازگشته اند: ۳۷ (۶۵ درصد)